

Vážený pán minister,

oslovujeme Vás ako predstaviteľa 7 najväčších profesijných organizácií regionálneho školstva, ktoré s dlhoročnou expertízou zastupujú záujmy štátnych aj neštátnych materských, základných a stredných škôl, ako aj základných umeleckých škôl a školských zariadení.

Vítame Vás ako 27. ministra na čele rezortu, ktorý za ostatných viac ako 30 rokov prešiel mnohými turbulentnými zmenami a pod ktorý sa výrazne podpísali aj nedávne krízy. Odborná verejnosť očakáva stabilizáciu celého školského systému, pokračovanie naštartovaných pozitívnych zmien a uskutočnenie ďalších systémových zmien s aktívnym vstupom do reformy verejnej správy.

Nevyhnutná rekonštrukcia celého systému regionálneho školstva by mala spolu s reformou verejnej správy odstrániť nedostatky a vytvoriť základ moderného pružného a efektívneho systému regionálneho školstva reflektujúceho potreby vzdelávania 21. storočia v 3 základných oblastiach:

1. **Riadenie - vzdelávacie politiky, riadenie a fungovanie školskej infraštruktúry**
2. **Financovanie regionálneho školstva**
3. **Obsahové zmeny - zmeny kurikula a pedagógovia ako kľúčoví realizátori zmien**

Riadenie - vzdelávacie politiky, riadenie a fungovanie školskej infraštruktúry

Aktuálny stav regionálneho školstva je ovplyvnený viacerými nesystémovými zmenami, nedokončenou reformou verejnej správy a dôsledkami krízových období. Školstvo je komplikovaný, neprehľadný systém s málo usporiadanou štruktúrou. Niektoré zložky nie sú v súzvuku, vzájomne sa ohrozujú alebo sú v konflikte záujmov, čo zvyšuje náklady na financovanie. Napriek existencii viacerých parciálnych stratégií, chýba dlhodobá a komplexná stratégia vzdelávania. Model riadenia školstva, ktorý sa pohybuje medzi centralizáciou a decentralizáciou, je dôsledkom nedokončených reforiem verejnej správy, je ťažko zrozumiteľný, neefektívny a vyžaduje si vysoké ekonomické a personálne náklady. Manažmenty škôl namodelované pred desiatkami rokov, disponujú obmedzenými nástrojmi na prispôsobenie sa narastajúcej komplexite právnych predpisov, ako aj plneniu pribúdajúcich požiadaviek a funkcií, ktoré prináša doba.

V tejto oblasti ako prioritu vnímame nasledujúce výzvy:

1. **Stratégia vzdelávania a školstva do roku 2030** prepájajúca parciálne strategické dokumenty pre deti, školstvo a vzdelávanie (Plán obnovy a odolnosti SR, Program Slovensko 2023-2027, Národná stratégia na ochranu detí pred násilím (MPSVaR SR) a pod.).
2. **Moderná stratifikácia siete škôl a školských zariadení** (napr. aj zadefinovanie školskej právnickej osoby) zodpovedajúca reálnym potrebám v kontexte modernej decentralizácie vrátane **odstránenia** konfliktu záujmov (zriaďovateľská a územná pôsobnosť) v riadení školstva niektorými orgánmi štátnej správy a samospráv.
3. **Komplexný informačný systém** pre potreby vzdelávania integrujúci jednotlivé rezorty a ďalšie subjekty aktérov formálneho aj neformálneho vzdelávania a celoživotného vzdelávania na rôznych úrovniach, od miestnej po národnú. Využívanie pokročilých technológií k účinnému nastavovaniu procesov na základe systematického zberu dát, ich analyzovania a vyhodnocovania, prepájania a zdieľania.

Financovanie regionálneho školstva

Financovanie, ktoré je rozdelené do dvoch nekonzistentných systémov (prenesené vs originálne kompetencie), vyvoláva problémy v transparentnosti a efektívnom využívaní štátom poskytnutých finančných prostriedkov. V časti systému, ktorá závisí od podielových daní, sa počas krízových období

objavuje ekonomická neistota a nestabilita, s negatívnymi vplyvmi nielen na zriaďovateľov, ale aj na školy a ich zamestnancov. Namiesto normatífov, ktoré by zohľadňovali reálne potreby, sa stále častejšie uprednostňuje priebežné a účelové dofinancovanie. Táto zmena nielen komplikuje tvorbu reálnych školských rozpočtov a predvídateľné hospodárenie, ale vedie aj k ďalším negatívnym dôsledkom, vrátane klientelizmu. Navyše, systém kapitačných normatífov uprednostňuje zabezpečenie dostatku financií namiesto účinného zlepšovania kvality vzdelávania.

V tejto oblasti ako prioritu vnímame nasledujúce výzvy:

1. **Strategické nastavenie výdavkov** ako dlhodobej investície rozvoja ľudského kapitálu prinášajúceho zvýšenie ekonomickej konkurencieschopnosti štátu (a to aj pri posudzovaní deficitu štátneho rozpočtu v tejto oblasti) spojené s navyšovaním podielu HDP na vzdelávanie na porovnateľnú úroveň s inými krajinami OECD.
2. **Zjednodušenie, zjednotenie a sprehľadnenie finančných tokov** spojené s odstránením diskriminačného prístupu v niektorých oblastiach.
3. **Zabezpečenie predvídateľnosti, finančnej stability a zefektívnenie financovania** pre všetky školy a školské zariadenia na princípe normatívneho financovania štátom určených výkonov.

Obsahové zmeny - zmeny kurikula a pedagógovia ako kľúčoví realizátori zmien

Vzdelávací systém v súčasnosti uprednostňuje potreby časti zamestnávateľov na úrovni krajov namiesto dôrazu na jedinečný osobnostný potenciál detí a rozvoj ich kompetencií (doménové, prierezové). Tie sú pritom kľúčové pre pripravenosť a adaptabilitu mladých ľudí na nevyspytateľnú budúcnosť s mnohými zmenami a schopnosť naplniť vlastný potenciál. Keďže v tomto duchu sa zatiaľ ani nezačala zmena kurikula na stredných a vysokých školách, hrozí zlyhanie prebiehajúcej kurikulárnej reformy aj na základných školách. Ďalším ohrozujúcim faktorom úspešnosti transformácie školstva je akútny nedostatok učiteľov a ich účinnej prípravy v aktívnej školskej praxi, nedostatočná príprava budúcich učiteľov, ako aj nedostatok akreditovaných programov reagujúcich na kurikulárne zmeny.

V tejto oblasti ako prioritu vnímame nasledujúce výzvy:

1. **Rozpracovanie dlhodobej stratégie výchovy a vzdelávania**, ktorá flexibilnejšie reaguje na dynamiku spoločnosti, viac sa prispôsobuje potrebám mladého človeka a garantuje zmysluplnú inklúziu a vyššiu kvalitu vzdelávania.
2. **Prestavba celého školského systému** vychádzajúca z naštartovanej kurikulárnej reformy základného vzdelávania ako kvalitného východiska k celoživotnému vzdelávaniu.
3. **Zmena postavenia učiteľa** ako rozhodujúci predpoklad k úspešnej transformácii vzdelávania. To zahŕňa zvýšenie sociálneho, spoločenského a finančného postavenia učiteľa, vrátane poskytnutia dôstojných pracovných podmienok, zvýšenia atraktivity učiteľského povolania na trhu práce. Rovnako aj rozšírenie dostupnosti programov a realizovateľnosti nástrojov ich vnútornej premeny v kontexte profesijného rozvoja pre výzvy moderného učenia žiakov.

Vážený pán minister,

Ako predstavitelia 7 najväčších stavovských organizácií pôsobiacich na všetkých typoch škôl a zriaďovateľov v regionálnom školstve sme sa dokázali zjednotiť na kľúčových témach, ktoré potrebujeme naliehavo uskutočniť k ozdraveniu celého systému. Spoločne Vám ponúkame participáciu pri nastavovaní najlepších možných riešení tak, aby sa pre každé dieťa a žiaka stala škola/školské zariadenie bezpečným a podnetným prostredím naplňajúcim ich potenciál.

Školstvo zmeny nutne potrebuje, ale je nevyhnutné, aby boli realizované v pokojnej atmosfére. Preto si Vás dovoľujeme požiadať o úvodné stretnutie s cieľom dohodnúť možnosti spolupráce a predstavenia vzájomných očakávaní.

S úctou

- **PhDr. Marián Damankoš, PhD.**, prezident Asociácie evanjelických škôl Slovenska, riaditel@esspo.sk
- **RNDr. Jozef Škorupa**, prezident Asociácie riaditeľov štátnych gymnázií, argsr@gmail.com
- **Mgr. art. Eva Ohradánová, ArtD.**, prezidentka Asociácie súkromných škôl a školských zariadení, statutar@sukromneskoly.sk
- **Ing. Felix Dömény**, prezident Asociácie stredných odborných škôl Slovenska, felix.domeny@fajnorka.sk
- **RNDr. Pavel Sadloň**, prezident Zväzu školských asociácií a združení SR, pavel.sadlon@gymis.sk
- **Mgr. Daniel Masarovič**, riaditeľ Združenia katolíckych škôl Slovenska, riaditel@zkss.sk
- **Mgr. Eva Horníková**, prezidentka Združenia základných škôl Slovenska, eva.hornikova@zskarlova61.sk